सीमंत. स्विष्टकृद्धोमः ॐ अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदमग्नये स्विष्टकृते ॐ भूः स्वाहा इदं भूः ॐ भुवः स्वाहा
इदं भुवः ॐ स्वः स्वाहा इदं स्वः एता महाव्याहृतयः ॐ त्वन्नो अग्ने वरुणस्य विद्वान् देवस्य हे
डोऽवयासिसीष्ठाः यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत् स्वाहा
इदमग्नीवरुणाभ्यां ॐ स त्वन्नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ अवय
क्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृडीकं सुहवो न एधि स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्यां ॐ अयाश्
चाग्नेस्यनभिशस्तिपाश्च सत्वमित्वमया असि अया नो यज्ञं वहास्यया नो धेहि भेषजं
स्वाहा इदमग्नये ॐ ये ते शतं वरुण ये सहस्रं यज्ञियाः पाशा वितता महान्तः तेभिर्नो अद्य
सवितोत विष्णुर्विश्वे मुंचन्तु मरुतः स्वर्काः स्वाहा इदं वरुणाय सवित्रे विष्णवे वि
श्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यः ॐ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय
अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम स्वाहा इदं वरुणाय संस्रवप्राशनं
आचम्य ॐ अद्यास्मिन् सीमन्तोन्नयनकर्मणि कृताकृतावेक्षणरूप ब्रह्मकर्मप्र
तिष्ठार्थमिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिदैवतं ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे इति दक्षिणां दद्यात्
स्वस्तीति प्रतिवचनं ततः प्रणीता विमोकः ॐ सुमित्रिया न आप ओषधयः सन्तु इति

२८०/ अथ पुंसवनं तत्र गर्भमासादितया द्वितीये तृतीये वा मासेऽन्यतरस्मिन् करणीयं पुष्य पुनर्वसु मृगशिरो
हस्त मूल श्रवणाऽन्यतम पुन्नाम नक्षत्रयुक्ते चन्द्रताराऽनुकूल दिवसे गत्वा तत्पूर्वदिने सुमुप
वासं कारयित्वा अथ तस्मिन् दिने तस्याः स्नातायाः अहतवाससी परिधानानन्तरं शुचिः स्नातः हेत्ता
वमनो मातृपूजाभ्युदयिकादि कृत्वा वटावरोह ... अवकृष्य दक्षिणनासापुटे नस्यं दद्यात् सा
ॐ हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां
कस्मै देवाय हविषा विधेम ॐ अद्भ्यः संभृतः पृथिव्यै रसाच्च विश्वकर्मणः समवर्तताग्रे त
स्य त्वष्टा विदधद्रूपमेति तन्मर्त्यस्य देवत्वमाजानमग्रे इति मन्त्राभ्यां इति पुंसवनं
अथ सीमन्तोन्नयनं तत्र गर्भमासात् षष्ठे अष्टमे वा पुन्नामक नक्षत्रयुते चन्द्रताराऽनुकूल
विहित दिने मातृपूजाभ्युदयिकादि कृत्वा ... कुर्यात् तत्र वीणागाथिनौ पि
प्रादेशमित साग्न्याधानस्य पश्चात् त्रिश्वेत शलली ... पूर्ण ... दर्भपिञ्जलिकात्रय
उदुम्बरफलान्वितशाखाद्वयं उदुम्बर युग्मफल ... पुत्र सन्तु ...
... बिल्वादि फल युत ... अन्यदपि आचार परिप्राप्त द्रव्यमासादनोपं ... तदु
... ततः ... आज्यं निदध्यात् ...
पूर्ववत् ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये ... स्थालीपाकेन
होमः ततो ... तत्रैवाज्यस्थालीपाकाभ्यां।

सीमंत
२

तस्यानामग्रं हीयात् ततः उत्थाप्य वधूं दक्षिणहस्तेन पश्चुवस्त्रे फलपुष्पसमन्वितेन न
ॐ अग्ने ऋद्धिं दिवोऽधरितं यपि व्यावेश्वानरस्य ते प्राजां तमर्पिकं विधं समाज मतिथिं
३ जनानामासन्नापात्रं जनयंतु देवाः स्वाहा। ततो पवित्रपञ्चुवेण भस्मानीय दक्षिण
नामिकाग्रगृहीतभस्मना ॐ त्र्यायुषं यमदग्नेः इति ललाटे ॐ कश्यपस्य त्र्यायुषं इति ग्रीवा
नद्देवपुग्यायु इति दक्षिणबाहुमूले ॐ तन्नो अस्तु त्र्यायुषमिति हृदि अनेन क्रमेण वध्वा अपि विधा
पुष्पमुक्तपाते तत्र त्र्यायुषमिति विशेषः ततो ब्राह्मणभोजनं दद्यात् आ
चार्याय दक्षिणां दद्यात् इति सीमंतकर्म। भुम्भ्यां चिचिकामंत्रः ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं विष्णु
ॐ२ शेपनमः ॐ नमो भगवती विष्णुपत्निके नाउं नरहर नपनपप चपदमपम पश्यादं पहरे
२ पुरुस्ता मे हीमवंतेजह जीवः सः सः चं ... नो सा ... इति त्रिमहामंत्रं न्यस्य वाम
... करोदयरे इति ... कामंत्रः ॥ ॐ ॥

सि३

१ विद्याम्भोऽशिर: सेमज्य: ॐ दुर्मित्रियास्तो तस्मै सन्तु योऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म: इत्यैशान्यां प्रक्षे
तान्युन्नीकरणं ॐ देवा गातु विदो गातुं वि[त्त्वा] गातुमित मनसस्पत इदं देव यज्ञं स्वाहा वाते
धा इति बर्हिहोमः ततः पश्चाद्यस्मै वधूः महता स्वपरिधाप्य मृद्वासने उपवेशयेत् ततः क्षि
प्त्वा तत्रोल्लकी कंटकाश्चत्य शं कुपीत तं तु तर्क दर्भ पिंजलि वितय उदुंबर फल पुष्पान्वितं
आदर्शमितु शरश्शमिवर्तुली कृत्य सीमंतम् इं विनयति ॐ भूर्भुव: स्वर्विनयामि इति मंत्रेण
त्रयेण स कृत् ॐ भूर्विनयामि इति मंत्रेण वार त्रयं वा ततो उदुंबर फलपुष्पान्वित शल्लकी कंट
कादि पंच कं च धं सीमं तद् विणतो वेणी कृत्वा पतिर्बध्नाति ॐ अयमूर्जावतो वृक्ष ऊ
3 र्जीव फलिनी भव इति मंत्रेण उदुंबर पुष्पफलादि समन्वित स्वचोत्कं च वध्वा ग्रीवायां
अनेनैव क्रमेण वा आचारात् वध्वा पात ततो बिल्वादि समन्वित वारि ... तेन स्नपनं
तत्र फलपुष्पादिकं नूतन नववस्त्रेण च आपतीष्य धत्तेवं प्रतिस्नपनं स्वामिपठनीयो मंत्र:
ॐ अयमूर्जावतो वृक्ष ऊर्जीव फलिनी भव इति मंत्रेण ततो राजानं गायन्तामिति प्रैषानं
तरं सोम एव नो राजेमा मानुषी: प्रजा: अविमुक्तचक्र आसीरं तीरे तुभ्यमसौ ...
मुकुंद विद इति गाथां वीणा गायनः अन्यो वा वीरतरः ततो पश्चात् ... संनिहिता नदी